Στα τέλη του ένατου χρόνου της πολιορκίας ή τις αρχές του δέκατου, ένα επεισόδιο απείλησε τη συνοχή του στρατού των Αχαιών. Η διάρκειά της κρίσης δεν ξεπέρασε τις είκοσι ημέρες αλλά οι επιπτώσεις του υπήρξαν καταλυτικές. Το επεισόδιο αυτό αποτελεί και την υπόθεση της Ιλιάδας, μιας ιστορίας με αρχή, μέση και τέλος, με συνολική διάρκεια πενήντα ημέρες, την οποία αφηγήθηκε σε στίχους ο Όμηρος. Κι όπως κάθε ιστορία, έχει τους πρωταγωνιστές της, τους δευτεραγωνιστές, τρίτους και τέταρτους ρόλους αλλά και κομπάρσους. Κι επίσης όπως σε κάθε ιστορία, έχει τους καλούς και τους κακούς, τους γενναίους και τους άνανδρους, τους δολοπλόκους και τους τίμιους. Η υπόθεση αναφέρεται στην οργή του Αχιλλέα. Θύμωσε για την αντιμετώπισή του από τον Αγαμέμνονα και αποσύρθηκε από τις μάχες. Οι Τρώες πήραν επάνω τους και οι Αχαιοί κινδύνευσαν με αφανισμό. Μάταια προσπάθησαν οι άριστοι των Αχαιών να πείσουν τον Αχιλλέα να δώσει τόπο στην οργή. Ως λύση, ο Πάτροκλος ζήτησε από τον Αχιλλέα να του δώσει την πανοπλία και τα όπλα του, να βγει αυτός στον πόλεμο, στην θέση του ήρωα, μήπως και τρομάξει τους εχθρούς. Ο Αχιλλέας ενέδωσε, ο Πάτροκλος χύθηκε στη μάχη, οι Τρώες πανικοβλήθηκαν, ο Έκτορας όμως στάθηκε να πολεμήσει. Σκότωσε τον Πάτροκλο αλλά η πράξη του αποδείχθηκε μοιραία. Διψώντας για εκδίκηση, ο Αχιλλέας ξαναμπήκε στη μάχη κι αφάνισε τους Τρώες. Και βέβαια, σκότωσε τον Έκτορα.

Γύρω από τον κεντρικό μύθο, αναπτύσσονται άλλες μικρές και μεγαλύτερες ιστορίες με πλοκή και πράξεις που ξεγυμνώνουν τα πρόσωπα και αποκαλύπτουν τους χαρακτήρες, όπως τους ζωγραφίζει ο ποιητής. Ανάγκη λοιπόν είναι, πριν από την έκθεση των γεγονότων που η Ιλιάδα περιέχει, να γίνει αναφορά στα πρόσωπα και στη δράση τους.

[Τα αποσπάσματα από την Ιλιάδα είναι όλα σε μετάφραση Όλγας Κομνηνού Κακριδή].

Ο ήρωας Αχιλλέας

Η αντρειοσύνη του Αχιλλέα είχε αποδειχτεί περίτρανα με τις πράξεις του σε όλη την διάρκεια των εννέα χρόνων της πολιορκίας. Κι αυτή την αντρειοσύνη, καθώς και την αυταπόδεικτη θεϊκή γενιά του (γιος θεάς και βασιλιά είναι), απαιτούσε να του την αναγνωρίζουν. Ήταν ο πρώτος ήρωας των Αχαιών. Δε σήκωνε μύγα στο σπαθί του. Η πράξη του Αγαμέμνονα να του πάρει την Βρισηίδα, ήταν ταπεινωτική και μειωτική. Σήμαινε ότι ο αρχηγός των Αχαιών αδιαφορούσε για την προσφορά του. Κι αφού έμπρακτα τον αγνοούσε, εκείνος αποσύρθηκε από τις μάχες. Η απουσία του θα ήταν και η δικαίωσή του, η απόδειξη ότι χωρίς αυτόν η όλη υπόθεση ήταν χαμένη. Επειδή ο Αχιλλέας ήταν αναντικατάστατος.

Η απόφασή του να απέχει δεν ήταν εύκολη. Σκληρή πάλη γινόταν μέσα του. «Έλιωνε την καρδιά του μένοντας εκεί, μ' όλο που ποθούσε τον πόλεμο και την αντάρα του», αφηγείται ο Όμηρος (Α 490). Και παρ' όλο που φαινομενικά αδιαφορούσε για την τύχη των Αχαιών, μέσα του πονούσε για τους χαμένους ή τους λαβωμένους συντρόφους του. Αγωνιούσε ποιος ήταν ο πληγωμένος κι έστειλε τον Πάτροκλο να δει (Λ 611), όταν ο Νέστορας μετέφερε τραυματία τον Μαχάονα. Κι όταν σκοτώθηκε ο Πάτροκλος κι αυτός αποφάσισε να ξαναμπεί στη μάχη, έμοιαζε έτοιμος από καιρό:

«Μακάρι να χάνονταν και από τους θεούς και από τους ανθρώπους τα μαλώματα και το χόλιασμα, αυτό που σπρώχνει και τον πιο γνωστικό ακόμα να γίνει κακός και που φουντώνει στο στήθος των ανθρώπων σαν καπνός…» (Σ 106), έλεγε μετανοιωμένος.

Όσο όμως και να ήταν οργισμένος με τον Αγαμέμνονα, όσο και αν τον κατηγορούσε για την όλη στάση του (ακόμα και δειλό τον αποκάλεσε), δεν παραγνώριζε ότι είχε να κάνει με τον αρχηγό των Αχαιών, αυτόν στον οποίο όφειλαν όλοι να αποδίδουν σεβασμό. Στους αγώνες στη μνήμη του Πάτροκλου, που οργάνωσε, ήταν να κονταρομαχήσουν ο Αγαμέμνονας με τον Μηριόνη, τον σύντροφο του Ιδομενέα. Δεν γινόταν να νικηθεί ο αρχιστράτηγος από τον απλό αξιωματούχο. Και ο Αχιλλέας απέτρεψε τη μονομαχία, ανακηρύσσοντας τον Αγαμέμνονα νικητή, όπως περιγράφεται στην Ιλιάδα (Τ 884 κ.ε.):

«Ο γιος του Πηλέα πάλι (ο Αχιλλέας) έφερε και ακούμπησε μέσα στη συγκέντρωση ένα μακροΐσκιωτο δόρυ, ακούμπησε κι ένα λεβέτι (χύτρα μεταλλική) αμεταχείριστο, στολισμένο με λουλούδια, που άξιζε (όσο) ένα βόδι* τότε σηκώθηκαν άντρες κονταρομάχοι* σηκώθηκε ο γιος του Ατρέα, ο Αγαμέμνονας με τη μεγάλη εξουσία, σηκώθηκε και ο Μηριόνης, ο γενναίος θεράποντας του Ιδομενέα* σ' αυτούς είπε ο γρήγορος στα πόδια θείος Αχιλλέας: ''Γιε του Ατρέα, ξέρουμε πόσο τους ξεπερνάς όλους, και πόσο στη δύναμη και στο κονταροχτύπημα είσαι ο καλύτερος. Πήγαινε λοιπόν στα βαθιά καράβια σου έχοντας αυτό το βραβείο, και το δόρυ ας το δώσουμε στον ήρωα Μηριόνη, αν και συ το θέλεις με την καρδιά σου* γιατί εγώ σου το παρακαλώ''. Έτσι είπε και ο κυβερνήτης του στρατού Αγαμέμνονας συμφώνησε».

Η θέληση του Αχιλλέα να εκδικηθεί τον θάνατο του Πάτροκλου, σκοτώνοντας τον Έκτορα, παρ' όλο που γνώριζε ποια θα είναι η συνέπεια, αποτελούσε δείγμα για τη στάση ζωής που ο ήρωας τηρούσε. Ήταν η μητέρα του, Θέτιδα, που δακρυσμένη του είπε (Τ 95): «Γρήγορα θα μου πεθάνεις, παιδί μου, έτσι που μιλάς* γιατί αμέσως ύστερα από τον Έκτορα είναι έτοιμος και ο δικός σου ο θάνατος». Ο Αχιλλέας απάντησε «μακάρι να πέθαινα τούτη τη στιγμή». Δεν τον φόβιζε ο θάνατος. Είχε ήδη αποφασίσει (Ι 410):

«Η μητέρα μου, η ασημοπόδαρη θεά Θέτιδα, μου λέει ότι δυο λογιών μοίρες με φέρνουν στο τέλος του θανάτου: Αν μένοντας εδώ πολεμώ γύρω από την πόλη των Τρώων, είναι χαμένος για μένα ο γυρισμός, η δόξα μου όμως θα είναι αθάνατη. Αν πάλι γυρίσω στο σπίτι μου, στην αγαπημένη μου πατρική γη, είναι χαμένη για μένα η μεγάλη δόξα, θα ζήσω όμως πολλά χρόνια, και ούτε που θα με βρει γρήγορα το τέλος του θανάτου».

Προτίμησε να μείνει.

(τελευταία επεξεργασία, 28 Ιανουαρίου 2022)